

Asia: VN/25697/2023

VM; Lausuntopyyntö Suomi.fi-palvelujen strategisista tavoitteista

Lausunnonantajan lausunto/kysymykset

Näkemykset Suomi.fi-palvelujen nykytilanteen vahvuuksien ja haasteiden kiteytyksestä (dia 3-4)

Korkeakoulujen IAM-verkosto kiittää mahdollisuudesta lausua Suomi.fi-palvelujen strategisista tavoitteista (VN/25697/2023). Korkeakoulujen IAM-verkosto on suomalaisten korkeakoulujen identiteetinhallinnan (IdM/IAM) asiantuntijoiden vertaistukiverkosto, joka jakaa parhaita kokemuksia identiteetinhallinnasta ja valmistelee yhteisiä määrittämiä. Verkoston toimintaa vetää tällä hetkellä Hilkka Kankaanpää Tampereen yliopistosta ja verkostossa on mukana noin 100 jäsentä. Korkeakoulujen näkökulmasta tärkeimmät Suomi.fi-palvelut ovat

- Suomi.fi-tunnistus
- Suomi.fi-valtuudet
- Suomi.fi-viestit

Suomi.fi-palvelujen nykytilanteen vahvuuksien ja haasteiden kiteytys

Korkeakoulujen näkökulmasta Suomi.fi-palvelut (erityisesti Suomi.fi-tunnistus) ovat erittäin hyödyllisiä, mutta nykytilanteessa niihin liittyy ongelmia, joita on nostettu esiin mm. OKM:n koulutustoimialan identiteetinhallinnan kehittämisryhmän loppuraportissa (<https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pageId=395923757&preview=/395923757/415259986/OKM-idhall-ty%C3%B6ryhm%C3%A4-loppuraportti.pdf>):

--

Nykytila ei vastaa ideaalitilaa. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama identiteetinhallinnan kehittämis-työryhmä selvitti ja pohti toimikautensa aikana 1.6.2020–30.9.2023 toimenpiteitä, joilla nykytilasta päästäisiin lähemmäs ideaalitilaa. Työryhmä esittää seuraavia toimenpiteitä:

1. Luodaan keskitetty ulkomaalaisen ensitunnistuksen palvelu.
2. Kehitetään olemassa olevia kansallisia ratkaisuja.
3. Määritellään toimialalla vaadittavat tunnistuksen ja identiteetin luotettavuuden tasot.
4. Lisätään Haka ja MPASSid -luottamusverkostojen jäsenmäärää ja palvelutarjontaa.
5. Tehdään kokeiluja identiteetilompakoilla ja Digivision tunnistuksenvälityspalvelulla.

Mikäli koulutustoimialan tietojärjestelmien muodostama kokonaisuutta tarkastelee yhteentoimivan tietojärjestelmäarkkitehtuurin näkökulmasta, niin nykytilan keskeinen kipupiste on, että kokonaisuuden piiriin lisätään henkilöitä ilman koordinaatiota lukuisista lähteistä. Ongelma koskee ennen kaikkea henkilötunnuksettomia ulkomaalaisia. Koordinoimattomuuden seurauksena samalle henkilölle luodaan rinnakkaisia rekisteri-identiteettejä sekä tehdään valtavasti moninkertaista ihmistyötä, kun jokainen opetuksen tai koulutuksen järjestäjä ensitunnistaa henkilön omien käytäntöjensä ja toimintaprosessiensa avulla. Jokaisen rekisterin kohdalla, johon henkilö lisätään on selvitettävä erikseen onko henkilö rekisteröity sinne aiemmin hieman poikkeavin yksilöintitiedoin. Korkeakoulukentällä selvitetään viikoittain rinnakkaisten rekisteri-identiteettien aiheuttamia ristiriitaitilanteita tiedonsiirtojen yhteydessä. Alemmilla koulutusasteilla on vastaavia ongelmia mm. turvapaikanhakijoiden muuttaessa kunnasta toiseen. Ensimmäinen toimenpide-suositus, keskitetty ensitunnistuksen palvelu ulkomaalaisille korjaisi tämän ongelman: ensitunnistus keskitettäisiin yhdelle toimijalle, jonka suorittamaan ensitunnistukseen ja myöntämään yksilöintitunnukseen kaikki opetuksen ja koulutuksen järjestäjät luottaisivat. Lisäksi tulisi lisätä luotettujen maiden digitaalisten identiteettien hyödyntämistä.

Suomessa on valtion tuottamia kansallisia ratkaisuja henkilön yksilöintiin ja tunnistamiseen, kuten henkilötunnus, Suomi.fi-tunnistus ja kansallinen oppijanumero. Nykyisellään niiden käyttöä toimialalla rajoittaa ennen kaikkea lainsäädännön tulkintavaikeus suhteessa opetuksen tai koulutuksen järjestäjän käytännön toimintaan. Henkilötunnusta saa käsitellä vain, jos ”käsittelystä säädetään laissa, tai jos rekisteröity antaa siihen yksiselitteisen suostumuksen”. Vastaavasti suomi.fi-tunnistuspalvelua saa käyttää ”julkisten hallintotehtäviensä hoitamiseen” ja oppijanumeroa ”voidaan käyttää henkilön yksilöintiin toteutettaessa varhaiskasvatukseen, opetukseen tai koulutukseen liittyviä lakisääteisiä tehtäviä”. Koulutustoimijoiden käytännön tietojenkäsittelytehtävät eivät tahdo jäsentyä jäännöksettä juridiikan käsitemaailman mukaisesti ja monet lain vaatimukset tuntuvat koulutustoimijoista mahdottomilta toteuttaa käytännössä. Monesti kahden ristiriitaisen oikeushyvän, kuten tehokkaan tietojenkäsittelyn ja käsittelyperusteen välisen punninnan vaikeus, johtaa ”ratkaisumalliin”, jossa vältetään hyödyllisiä välineitä, koska niiden käyttöön liittyy tulkintaepäselvyyttä. Työryhmän toinen toimenpidesuositus liittyy olemassa olevien kansallisten ratkaisujen käyttöedellytysten kehittämiseen ja selventämiseen. Lainsäädännön lisäksi

olemassa olevia kansallisia ratkaisuja tulisi kehittää myös toimintaprosessien tasolla. Esimerkiksi henkilötunnuksen myöntämistä ulkomaalaisille tulisi helpottaa ja nopeuttaa.

--

Lisäksi korkeakoulukentällä on kritisoitu suomi.fi-palveluhallinnan hajautumista useaan erilliseen palveluhallintasivustoon (suomi.fi-palvelunhallinta palveluhallinta.suomi.fi, DVV:n asiointipalvelu asiointi.dvv.fi ja suomi.fi-valtuudet www.suomi.fi/valtuudet), mikä tekee palveluiden hallinnasta organisaation kannalta sekavan. Erityisen kritiikin kohteena on palveluhallintasivustojen erilliset käsityönä ylläpidettävät käyttäjähallintotoiminnallisuudet, joilla ei tunnu olevan yhteyttä toisiinsa ja joita ei voida kytkeä automaattisesti korkeakoulujen IdM-järjestelmiin.

Näkemykset Suomi.fi-palvelujen toimintaympäristön muutostekijöiden koonnista (dia 5)

Korkeakoulujen IAM-verkosto on samaa mieltä toimintaympäristöön vaikuttavista muutostekijöistä. Korkeakoulujen näkökulmasta EU ja kansainvälistyminen ovat erittäin tärkeitä. Korkeakouluilla on jo nyt useita rajat ylittäviä yhteistyöverkostoja ja tarve tunnistaa myös EU alueen ulkopuolisia henkilöitä.

Näkemykset Suomi.fi-palvelujen strategisten tavoitteiden osuvuudesta kokonaisuutena (dia 6)

Korkeakoulujen IAM-verkosto kannattaa näitä tavoitteita, mutta nykyisen lainsäädännön puitteissa korkeakouluilla ei ole mahdollista hyödyntää kaikkia suomi.fi-palveluita täysimääräisesti, mikä on ristiriidassa näiden tavoitteiden kanssa. Esimerkiksi suomi.fi-tunnistusta saa käyttää vain lakisääteisten tehtävien hoitamiseen, mutta käytännössä tietojärjestelmien tasolla korkeakoulujen on hankala erotella mitkä sen tehtävistä ovat lakisääteisiä.

Näkemykset jokaisesta strategisesta tavoitteesta erikseen: 1. Suomi.fi tunnistetaan osaksi yhteiskunnan kriittistä infrastruktuuria. (dia 6)

-

Näkemykset jokaisesta strategisesta tavoitteesta erikseen: 2. Suomi.fi edistää toimialariippumattomasti tehokkuutta julkisessa palvelutuotannossa. (dia 6)

-

Näkemykset jokaisesta strategisesta tavoitteesta erikseen: 3. Suomi.fi edistää julkisen hallinnon yhteentoimivuutta Suomessa ja Euroopassa. (dia 6)

-

Näkemykset jokaisesta strategisesta tavoitteesta erikseen: 4. Suomi.fi tukee kansalaisten ja yritysten sujuvaa asiointia. (dia 6)

-

Ehdotuksia ja tarpeita strategian pohjalta laadittavaan toimintasuunnitelmaan kirjattavista toimita.

Korkeakoulujen IAM-verkosto toivoo, että Suomi.fi -palveluita kehitetään tulevaisuudessa seuraavasti:

1. Kansainvälistymisen tukeminen

- Mahdollistetaan korkeakoulu yhteisöön kuuluvien ulkomaalaisten sähköinen asiointi. Toiminnallisilta ja kustannussäästöjen kannalta keskeisin toimenpide olisi ulkomaalaisten ensitunnistuksen keskittäminen kansallisesti yhteen pisteeseen.

2. Lainsäädännön esteiden purkaminen korkeakouluilta palveluiden hyödyntäjinä

- Suomi.fi-tunnistuksen (ja eurooppalaisen identiteettilompakon) käyttö tulisi mahdollistaa mahdollisimman laajasti kaikkialla yhteiskunnassa niin yksityisissä kuin julkisissa palveluissa ilman tapauskohtaista juridista selvittelyä.

3. Hallintaliittymien konsolidointi

- Suomi.fi -palveluiden hallinta tulisi yhdenmukaistaa ja järkeistää niin, että organisaatioiden on mahdollista tehokkaasti hallita omien käyttäjiensä tunnuksia ja käyttöoikeuksia Suomi.fi -palveluissa.

Hilkka Kankaanpää

Korkeakoulujen IAM-verkosto

<https://wiki.eduuni.fi/display/CSCHAKA/Korkeakoulujen+IAM-verkosto>